

**A Doktoranduszok Országos Szövetsége
javaslatai a felsőoktatási
jogszabályalkotás további tárgyköreit
illetően**

Budapest, 2015. április 20.

1062 Budapest, Bajza u. 32

Tel : 1-222-1819

dosz@dosz.hu

www.dosz.hu

Prof. Dr. Palkovics László
Államtitkár Úr részére
Emberi Erőforrások Minisztériuma
Felsőoktatásért Felelős Államtitkárság

Ikt. szám: 192/2015.

Tárgy: A Doktoranduszok Országos Szövetsége javaslatai a felsőoktatási jogszabályalkotás további tárgyköreit illetően

Tisztelt Államtitkár Úr!

A Doktoranduszok Országos Szövetsége nevében küldöm Önnek a Nemzeti felsőoktatásról szóló törvény tervezett módosításával összefüggő további javaslatainkat.

Reményeink szerint lehetőséget kapunk az Államtitkársággal történő további egyeztetésre a jogszabályalkotás során!

Üdvözlettel:

Keresztes Gábor

elnök

Doktoranduszok Országos Szövetsége

Budapest, 2015. április 20.

A Doktoranduszok Országos Szövetsége javaslatai a felsőoktatási jogszabályalkotás további tárgyköreit illetően

1. A doktoranduszok után fizetendő hallgatói normatíva

A Nemzeti felsőoktatásról szóló törvény módosítására vonatkozó előterjesztés megteremti az elvi lehetőségét annak, hogy a doktoranduszok differenciált mértékű ösztöndíjban részesüljenek, a részletszabályok azonban nem harmonizálnak azokkal a javaslatokkal, amelyeket a Doktoranduszok Országos Szövetsége korábban megfogalmazott.

A jelenlegi módosítási javaslat mindenekelőtt tudományterületi alapon tervez különbséget tenni az egyes doktoranduszok által elérhető ösztöndíj mértékét illetően. Ezt a koncepciót a DOSZ nem támogatja, mivel az – meglátásunk szerint – több szempontból káros üzenetet hordoz:

1. Egyes tudományterületeket értékesebbnek állít be másoknál, amely – meglátásunk szerint – ellentétes a felsőoktatási és akadémiai szféra több évszázad alatt kialakult hagyományaival. Az európai történelem világosan példázza, hogy csak azok az államok vagy történelmi személyek válhattak igazán sikeressé, akik a mindennapi praktikumot kiszolgáló tudomány mellett az elvontabb, hosszabb távon gyümölcsöző kutatásokat is támogatták.
2. A tudományterületi alapon differenciált ösztöndíjazás rendszere nem harmonizál a felsőoktatásban ma működő bérezési gyakorlattal. Az oktatói vagy kutatói státuszban foglalkoztatott munkavállalók tudományos minőségük és szolgálati idejük alapján kapják jövedelmüket, nem pedig az általuk művelt tudományág szerint.

A DOSZ eredeti előterjesztése egy olyan hallgatói normatíváról szólt volna, amely az alábbi funkciókat töltötte volna be:

1. Teljesítményalapú ösztöndíjazási rendszer bevezetése, amely a magasabb teljesítményt (így különösen a kiemelkedő

publikációs tevékenységet) elérő doktoranduszok többletmunkáját premizálta volna.

2. Szociális ösztöndíjrendszer bevezetése, amely segítheti a doktoranduszok életében felmerülő kihívások sikeres megoldását. Ebben a körben kiemelten kell kezelni a doktoranduszok részére gyermekvállalás esetén folyósítandó szociális ösztöndíjat, amelyet a GYED-ben vagy GYES-ben részesülő szülő doktorandusz házas- vagy élettársa kaphatott volna.
3. A hallgatói normatíva egy kisebb hányada szolgálta volna az intézményi Doktorandusz Önkormányzatok működési költségeinek fedezetét, hiszen erre a célra ma egyáltalán nem állnak rendelkezésre nevesített vagy pántlikázott források.

A fenti körülményekre tekintettel a Doktoranduszok Országos Szövetsége nyomatékosan kéri az előterjesztőt, hogy dolgozza át a Nemzeti felsőoktatásról szóló törvény módosítására tett előterjesztését.

2. A Nemzeti Kiválóság Program folytatása

A Doktoranduszok Országos Szövetsége több stratégiai anyagában megfogalmazta a Nemzeti Kiválóság Program folytatásának szükségességét. Sajnos ez a tárgykör egyelőre nem került be az aktuálisan zajló felsőoktatási törvényalkotási folyamat fősodrába.

Szervezetünk továbbra is fenntartja korábbi álláspontját, és elengedhetetlenül szükségesnek tartja a sikeres program felújítását, újraindítását. Minderre tekintettel messzemenően támogatjuk a Magyar Kuratórium elnöke, Dr. Tókéczki László e tárgyban írott stratégiai javaslatát, melyet az 1. sz. mellékletben közlünk.

3. A Doktoranduszok Országos Szövetsége részvétele a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság és a Felsőoktatási Tervezési Testület munkájában

A Doktoranduszok Országos Szövetsége a Nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény hatálybalépése óta erős és konstruktív kapcsolatot ápol a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottsággal. Szervezetünk jogosult plénumtag (MAB Testület) és bizottsági tagok delegálására is.

A Doktoranduszok Országos Szövetsége – Prof. Dr. Balázs Ervin MAB elnökkel is egyeztetett – célja, hogy aktív munkával segítse a MAB működését. Ennek keretében szervezetünk részt kíván venni mindenek előtt a Doktori Iskolák létesítésével és monitoring-eljárásával kapcsolatos szakértői tevékenység ellátásában.

Emellett a Doktoranduszok Országos Szövetsége Elnökségének döntése értelmében szervezetünk kezdeményezte Balog Zoltán Miniszter Úrnál, hogy a Felsőoktatási Tervezési Testület tagjai közé is kerüljön be egy doktorandusz. A kialakult gyakorlat értelmében szavazati jog nélkül ugyan, de szervezetünk jelenleg is részt vesz az FTT munkájában.

Minderre tekintettel javasoljuk, hogy a felsőoktatási minőségértékelés és -fejlesztés egyes kérdéseiről szóló 19/2012. (II. 22.) Kormányrendelet 15. §-a helyébe az alábbi jogszabály-szöveg lépjen:

*„Az FTT **tizenkét** tagú testület. Egy-egy tagot delegál a miniszter, a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter, az agrárpolitikáért felelős miniszter, a közigazgatás-fejlesztésért felelős miniszter, az európai uniós források felhasználásáért felelős miniszter, a nem európai uniós fejlesztési források felhasználásához kapcsolódó fejlesztéspolitikáért felelős miniszter, a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Rektori Konferencia, a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája, a **Doktoranduszok Országos Szövetsége**, kettő tagot a gazdasági kamarák és egy tagot az egészségügyi kamarák.”*

4. Doktoranduszi időszak beszámítása a nyugdíjjogosultság megállapítása során

A társadalom általános előregedése miatt elképzelhető, hogy az öregségi nyugdíjjogosultság eléréséhez szükséges jövőbeli, vélhetően átalakuló feltételek az állampolgárok számára nehezebben lesznek teljesíthetőek. Ennek következtében előfordulhat olyan helyzet, hogy a nyugdíjjogosultság eléréséhez rendkívül hosszú időn keresztül fennálló munkaviszony (szolgálati idő) válik szükségessé, amelyet a jogszabályi előírásoknak megfelelően, a doktori képzést nappali munkarendben folytató PhD- és DLA hallgatók a képzés ideje miatt nem tudnak majd teljesíteni. Az 1997. évi LXXXI. törvény következménye, hogy egy doktorandusz életútja során - 35-40 aktív évvel számoltan - akár 10 % szolgálati idővesztés is keletkezhet. A nappali tagozatos doktoranduszok ugyanolyan értékteremtő, teljes értékű munkát végeznek, mint a felsőoktatási intézménnyel foglalkoztatási jogviszonyban lévő oktatók. A doktoranduszok jelentős része a kötelező kutatási feladatai mellett - az esetek döntő többségében külön juttatás nélküli - oktatási, mentori, tehetséggondozási, publikációs, adminisztrációs tevékenységeket is végez. Fentiekre tekintettel azt az időszakot, ameddig nappali tagozatos jogviszonya keretén belül végzi e tevékenységet, több hűsbavágó érv mellett haladva is indokolt lenne szolgálati időnek elismerni. Hasonló probléma állhat elő akkor, ha a fokozatot szerzett doktorandusz valamilyen ok miatt idejekorán nyugellátás igénybevételére szorul - például olyan mértékű rokkantságot szenved el, amely mellett lehetetlen a munkavégzés. Ebben, valamint további számos szolgálati jogosultságot igénylő esetben is a folyósított díj mértéke nagyban függ a ledolgozott munkanapok számától, ami hátrányosan érinti a nappali munkarendű PhD- és DLA hallgatókat, akik képzésük idejét nem vetethetik figyelembe a nyugdíjjogosultság vizsgálata során. Ezért jogosnak véljük azon igényünket, hogy a nappali tagozatos doktori képzés ideje számítson bele a majdani nyugdíjjogosultság megállapításába,

vagyis a szolgálati időbe, mégpedig visszamenőlegesen valamennyi érintett kolléga számára. Kiemelten hangsúlyozzuk, hogy a Doktoranduszok Országos Szövetsége elkötelezett a felsőoktatás és a doktori képzés minőségi színvonalának biztosításában és emelésében, így a nyugdíjjogosultság megállapítására vonatkozó kérésünk kizárólag csakis azon nappali tagozatos doktori képzésben részt vett, vagy résztvevő doktoranduszokra vonatkoznak, akik a képzést sikerrel befejezik/befejezték, vagyis doktori fokozatot szereznek/szereztek.

Vezérfonalunk, hogy a doktori képzés ideje számítson bele a szolgálati időbe: a doktorandusz pályakezdőnek minősül, az ösztöndíja után számítható legyen a nyugdíjjárulék. A doktorandusz hallgatók rendelkezzenek valamennyi jelenleg biztosított jogosítvánnyal, kiegészítve a szolgálati időre való jogosultsággal. Szeretnénk elfogadtatni a kormányzattal, hogy a posztgraduális doktorandusz képzés más, mint a graduális képzés, ez „munka”, amely a nemzetgazdaság javát szolgálja, mely fontos alapja lehet a K+F-nek és az innovációnak, főként, ha sikerül a versenyszférával történő közelebbi kapcsolat teremtése.

Minderre tekintettel a Doktoranduszok Országos Szövetsége a taglalt problémakörre hivatkozva indokoltnak tartja, és javasolja, hogy a társadalombiztosítás ellátásaira és magánnyugdíjakra jogosultokról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény 34. § (5) bekezdés a) pontjából a „doktorandusz-képzés” kivezetésre kerüljön, tekintettel arra, hogy az 1997. évi LXXXI. törvény 41. § (1) bekezdését javasoljuk kiegészíteni a következő c) ponttal, amelynek szövegszerű javaslata a következő:

41. § (1) Szolgálati időként kell figyelembe venni,
a) öregségi nyugdíj esetén az 1998. január 1-je előtt,
b) hozzátartozói nyugellátás esetén időpontra tekintet nélkül a felsőoktatási intézményben nappali képzésben folytatott - legfeljebb azonban a képesítés

megszerzéséhez a tanulmányok folytatása idején szükséges
- tanulmányok idejét.

***c) a nappali tagozaton folytatott doktori képzés idejét
(36 hónap), abban az esetben, ha a képzés során, vagy
után a doktori (PhD vagy DLA) fokozat megszerzésre
került.***

1. sz. melléklet

Új Nemzeti Kiválóság Program
(konceptió, alapelvek)

Előzmények

A 2012-ben elindított és 2015. I. félévében záródó Nemzeti Kiválóság Program, több mint 5 milliárd Ft európai uniós forrás (TÁMOP 4.2.4) felhasználásával az ígéretes vagy már bizonyított kutatók széles köre – a mesterszakos hallgatóktól befutott egyetemi tanárokig terjedő változatos célcsoport – számára biztosított jelentős, hosszabb-rövidebb ideig tartó anyagi támogatást képességeik kibontakoztatásához, tudományos kutatói terveik megvalósításához.

A csaknem öt és félezer pályázatból kiválasztott több mint 1900 támogatott kiemelkedően értékes szellemi potenciált képvisel, és a program keretében született eredmények nemcsak a nyertesek pályán tartását szolgálták, hanem a nemzetgazdaságot is gyarapították. Az ösztöndíjasok példaértékű teljesítménye és a program népszerűsége mára elvitathatatlan rangot adott e hiánypótló kezdeményezésnek. A tudós- és tudósjelölti társadalom befogadta a Nemzeti Kiválóság Programot, és jogos igényként várja a folytatást.

Mindezek alapján a programot irányító Magyary Zoltán Kuratórium kezdeményezte a Program hazai forrásból történő folytatását. Az elgondolás egyetértésre talált a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal elnökénél, Dr. Pálinkás József akadémikusnál, akinek elképzeléseit elfogadva az új, ezúttal csak országosként meghirdetendő program kereteit és megvalósítási elveit az alábbiak szerint rögzítjük.

A támogatottak köre (jellemzően 20-45 éves korig; a felső korhatár kitolódhat azon pályázók esetében, akik kisgyermekkel otthon maradtak / GYES, TGYÁS)

- mesterszakos hallgatók (Eötvös Loránd ösztöndíj),
- doktoranduszok (Apáczai Csere János ösztöndíj),
- doktorjelöltek (Jedlik Ányos ösztöndíj),
- posztdoktorok (Magyary Zoltán ösztöndíj).

A program folytatását célszerű **Új Nemzeti Kiválóság Programnak** nevezni, mivel a korábitól eltérően kizárólag nemzeti forrásból finanszírozott, országos program lesz. Különbözik elődjétől abban is, hogy a fiatalabb korosztályok részére kerül meghirdetésre, tekintettel arra, hogy számukra hasonló támogatási formák csak korlátozottan vannak (itt elsősorban a szintén posztdoktori Bolyai-, ill. OTKA PD-ösztöndíj említhető, amelyek azonban több szempontból is eltérnek). Az érettebb kutatóknak, különösen a kutatócsoportot vezető és/vagy hazatérő szakembereknek a Lendület Program teremt lehetőséget.

*

Az ösztöndíjak odaítélésének alapja elsősorban a pályázók megelőző teljesítménye, másodsorban a benyújtott kutatási terv színvonala, célkitűzéseinek tudományos értéke, valamint a befogadó tudományos műhely alkalmassága a megvalósításra.

*

Az egyes ösztöndíjtípusok célkitűzése, időtartama, juttatásai, a kifizetés ütemezése

Eötvös Loránd ösztöndíj. Célja a tehetséges egyetemi hallgatók kutatási tevékenységének és szakmai fejlődésének előmozdítása. Időtartama 10 hónap (2 szemeszter), az ösztöndíj összege havi 100e Ft, kifizetési ütemezése: 70% az ösztöndíj elnyerése után havi bontásban, 20% egy összegben, ha a munkaterv teljesítése jó minőségű, további 10%, ha a minőség kiváló.

Apáczai Csere János ösztöndíj. Célja a kiemelkedő eredményeket felmutató doktoranduszok kutatási tevékenységének és szakmai fejlődésének, valamint doktori művek elkészítésének támogatása. Időtartama 10 hónap (2 szemeszter), az ösztöndíj összege havi 150e Ft, kifizetési ütemezése: 70% az ösztöndíj elnyerésekor havi bontásban, 20% egy összegben, ha a munkaterv teljesítése jó minőségű, további 10%, ha a minőség kiváló.

Jedlik Ányos ösztöndíj. Célja azon doktorjelöltek támogatása, akik doktori (PhD) időszakuk alatt kiemelkedő szakmai munkát folytattak, és vállalják, hogy az ösztöndíj futamideje során benyújtják értekezésüket. Időtartama 12 hónap (1 év), az ösztöndíj összege havi 200e Ft, kifizetési ütemezése: 80% az ösztöndíj elnyerése után havi bontásban, 20% egy összegben akkor, ha a PhD disszertációt az adott Doktori Iskola tanácsa elfogadta.

Magyary Zoltán ösztöndíj. Célja azon, PhD fokozattal rendelkező - fokozatukat legfeljebb a pályázat benyújtása előtt 8 évvel megszerzett - kutatók támogatása, akik posztdoktori időszakukban kiemelkedő szakmai eredményeket értek el. Időtartama 12 hónap (1 év), az ösztöndíj összege havi 350e Ft, kifizetési ütemezése 70% az ösztöndíj elnyerése után havi bontásban, 20% egy összegben, ha a munkaterv teljesítése jó minőségű, további 10%, ha a minősítés kiváló. Az ösztöndíj kiváló minősítés esetén egyszer újrapályázható.

A pályázatok elbírálása, odaítélése, a vállalt feladatok teljesítésének ellenőrzése

A Kuratórium. A jelenlegi kurátorok mandátumának felülvizsgálata után létszámszűkítéssel (elnök, alelnök, tagok) összesen 9-11 főből álló szakmai testület, az egyes tagok kompetenciájának áttekintése után esetleg személycserékkel.

A bírálati mechanizmus. A pályázatok megfelelő szakmai értékelése és összehasonlíthatósága érdekében a korábban kidolgozott, az MTA rendszere szerinti tudományterületeket képviselő szakértői bizottságok (7 db) rendszere változatlan formában fenntartandó. A bírálati folyamat bevált munkarendje: minden benyújtott pályázatot 1 vagy 2 előadó (esetenként külső szakértő) bírál, a szakértői bizottság sorrendet állapít meg, s azt az elnök döntésre a kuratórium elé terjeszti.

Az ösztöndíjasok munkatervének teljesítését az előadó szakértő(k) minősíti(k) háromfokozatú skálán (munkatervét teljesítette, munkatervét jól teljesítette, munkatervét kiválóan teljesítette). A döntés e tekintetben is a Kuratórium hatásköre. A megszerzett fokozat alapján történik az ösztöndíjak fennmaradó részének folyósítása.

A pályázati rendszer működtetése és adminisztrációja

A pályázatok kiírása, beérkeztetése, formai ellenőrzése, szakértői bizottságokhoz való eljuttatása a befogadó intézmény, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFI) kompetenciája. Ennek munkatársai készítik elő a kuratóriumi üléseket is, amelyek keretében évente két (szükség esetén három) alkalommal a kiírásokról, továbbá a szakértői bizottságok elnökeinek előterjesztése, és a pályázat, valamint a bírálati dokumentációk mérlegelése alapján döntés születik a) az ösztöndíjtípusok és a tudományterületek közötti támogatási

1062 Budapest, Bajza u. 32

Tel : 1-222-1819

dosz@dosz.hu

www.dosz.hu

arányokról, b) az ösztöndíjak odaítéléséről, és c) az ösztöndíjas időszak után a beszámolók minőségének elfogadásáról és a fennmaradó támogatási százalékok (10-30%) odaítéléséről. Mindezek adminisztrációs háttérét az NKFI bonyolítja le és dokumentálja. A rendelkezésre álló forrás függvényében sor kerülhet az eredmények szélesebb körű (tudományos vagy népszerűsítő) bemutatására, szakmai rendezvények szervezésére is.

A bírálati folyamatban részt vevő munkatársak tiszteletdíjban részesülnek, mindösszesen a rendelkezésre álló forrás legfeljebb 10%-ában. A tiszteletdíjat a Kuratórium tagjai, elnöke és alelnöke a látogatott kuratóriumi ülések után kapják. A szakértői bizottságok elnökeinek és tagjainak díjazása az ülések és az elbírált pályázatok száma alapján történik.

A Kuratórium az **Új Nemzeti Kiválóság Program** minden kérdésében kéri az NKFI elnökének meghatározó közreműködését.

Budapest, 2015. 01.15.

Dr. Tókéczki László, a Magyar Kuratórium elnöke